

Liikenteen ja maankäytön yhteistyömenetelmien kehittäminen

Tulkintoja ja ehdotuksia esimerkkikohteiden analyysien pohjalta

Anne Herneoja

31.10.2018



Mitä ja miten?

Työn tavoitteet ja odotetut lopputulokset

- Hankkeen päätavoitteena oli hakea **ratkaisuja** valtion liikenne- ja väyläratkaisujen sekä kaupunkien ja niitä ympäröivän seudun **kehittämisen yhteensovittamiseen**.
- Työn keskiössä olivat ennalta valitut neljä suunnittelukohtetta, joiden puitteissa
 - a. analysoitiin eri osapuolten **tavoitteita**,
 - b. tunnistettiin **kipupisteitä** sekä
 - c. kehitettiin **ratkaisu- ja toimintamalleja**.
- Lopputuloksena syntyi **malleja ja suosituksia** hyväksi käytännöiksi ja menettelyiksi, joiden avulla keskeisten osapuolten ja toimijoiden yhdessä tekemistä kaupunkiseuduilla voidaan selkeyttää ja edistää.

Menetelmät

Kirjallisuuskatsaus

Työpaja 1 (toukokuu)

Yhteinen ymmärrys kunkin casekohteen tilanteesta

Ideatehdas-verkkotyöskentely

Kutsuttiin sidosryhmiä kohdealueilta.

Kohteittain räätälöityjen väittämien kommentointi ja omien ideoiden esiin tuominen.

Mahdollisuus kommentoida oman alueen kohteen lisäksi muiden kaupunkien kohteista käytävää keskustelua.

Työpaja 2 (syyskuu)

Casekohteissa saatujen kokemusten yhteiseksi tekeminen ja toimintamallien kehittäminen.



Neljä esimerkkikohdetta

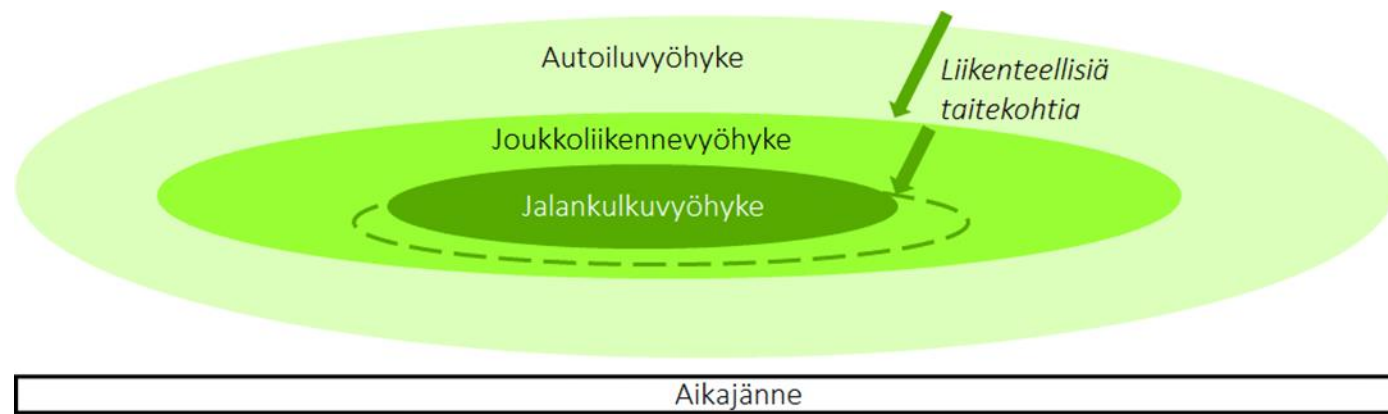
Valtatien palvelutaso ja maankäytön kehittäminen

Kolmen esimerkkikohteen problematiikka liittyy valtateiksi luokiteltujen väylien kehittämisen ja maankäytön kehittämismahdollisuuksien yhteensovittamiseen:

- **Vt 4** – Kangas – Seppälä – Tourula, monimuotoinen liikenne ja keskeisen kaupunkirakenteen kehittäminen **Jyväskylässä**
- **Vt 10:n** rooli, uusi sijainti ja maankäytön mahdollisuudet **Liedon, Kaarinan ja Turun alueilla**
- **Sisääntuloteiden** luokitus ja muutosten vaikutus maankäyttöön **Tampereen seudulla**

Neljäs kohde painottuu kuntien keskinäiseen yhteistyöhön ja elinkeinoelämän sitouttamiseen:

- **Kahden** eri kunnissa sijaitsevan potentiaalisen **logistiikka-alueen profilointi** valtatie 12 saadessa uuden linjauksen **Lahden seudulla**.



Mistä kiikastaa?

Roolit ja valta

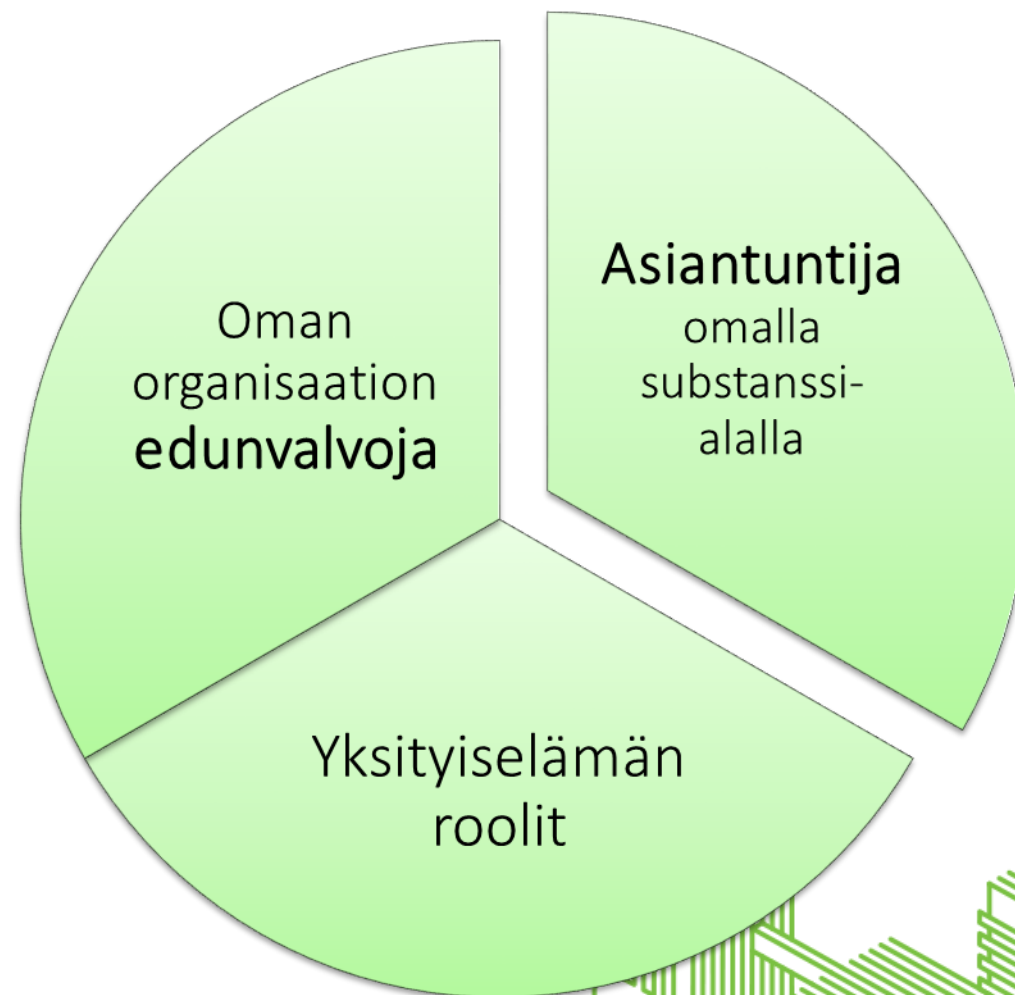
- **Valtion** toimenpiteillä on suuri rooli kaupunkien kehitysedellytysten aikaansaamisessa. Toisaalta **kaupunkien** toimenpiteillä on suuri merkitys valtakunnallisten yhteyksien kehittymiselle erityisesti pitkällä aikavälillä.
- **Haasteena** on, että valtion rooli kaupungeissa on nykytilanteessa epäselvä. Valtiolla ei myöskään ole yhtenäistä kantaa kaupunkien kehittämiseen vaan kukin hallinnonala toimii itsenäisesti ja koordinoimattomasti omista lähtökohdistaan. **Yhteensovitus** tapahtuu kaavoitusprosessissa, jossa vetovastuu on kaupungeilla.
- Yksi syy siihen, että **yhteinen yleiskaava** ei ole yleistynyt työvälineenä kaupunkiseudun suunnittelukysymysten ratkomisessa ovat yhteiseen yleiskaavaan liittyvät valuviat, esimerkkinä vallan luovuttamisen vaikeus.
- Seudullisiin yleiskaavoihin liittyvistä ongelmista huolimatta niillä on myös **positiivisia vaikutuksia**. Onnistuminen vaatii hyvää yhteistyötä ja yhteistä tahtotilaa kuntien välillä sekä selvää yhteisten tavoitteiden määrittelyä.



Mistä kiikastaa?

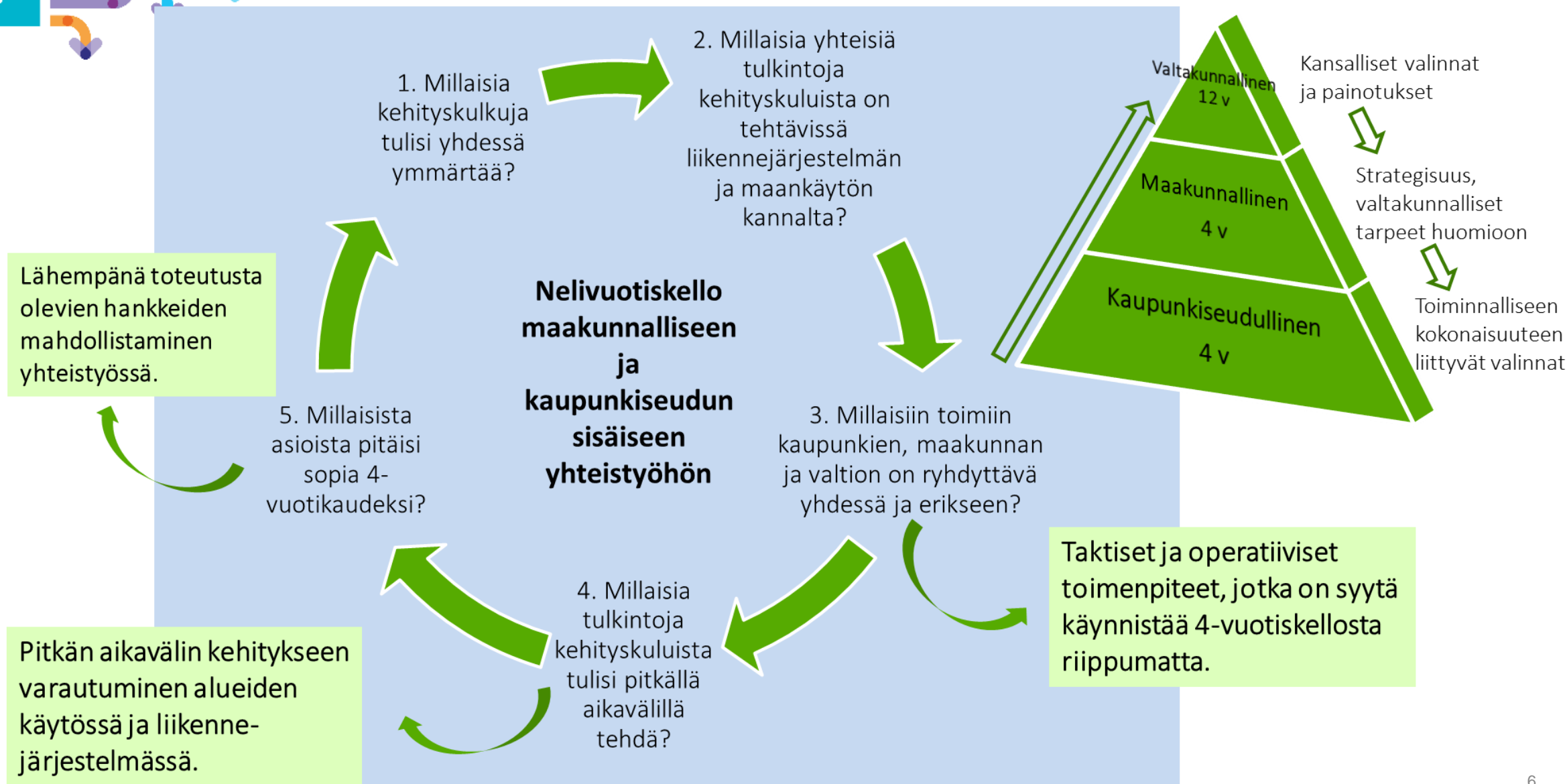
Yhteiset tavoitteet ja yhteinen ymmärrys

- Myös valtakunnallisesti merkittäviltä väyliltä puuttui **pidemmän aikavälin yhteinen kehittämisen visio** sekä palvelutasoa koskevat laadulliset tavoitteet, joihin eri osapuolet olisivat sitoutuneet.
- Yhteisten tavoitteiden muodostamisen tärkeys on usein tunnistettu, mutta sen toteuttaminen on käytännössä haastavaa. Usein suunnittelu etenee lakisääteisten vaiheiden (maakuntakaava, yleiskaava jne.) mukaan, jolloin **keskustelu on rajattu** tiettyyn **lakisääteiseen teemaan** eikä avointa keskustelua ja vuorovaikutusta yhteisistä tavoitteista synny helposti.
- **Usean osapuolen kehittämishankkeissa edetään liian nopeasti** varsinaiseen suunnitteluun, jolloin yhteistä ymmärrystä hankkeesta tai riittävää sitoutumista siihen ei synny. Suunnittelu takeltelee ja viimeistään siinä vaiheessa, kun rahoituspäätöksiä pitäisi tehdä.





Seudullinen ja valtakunnallinen suunnittelu kytkeytyvät toisiinsa





Kohdekohtainen yhteisen kehittämisen prosessi

Ymmärrys suunnittelukohteen haasteista ja mahdollisuuksista

Yhteistyöprosessi

1. Ongelman ja sen osatekijöiden ymmärtäminen

- Mahdollisimman hyvät faktatiedot suunnittelun taustalle
- Mitkä ovat maankäytön ja liikenteen rinnakkaiseloon liittyvät haasteet nyt ja tulevaisuudessa?

2. Kokonaisuuteen liittyvien tavoitteiden määrittäminen

- Tarvitaan eri osapuolten kokonaisuuteen liittyvien tavoitteiden kirkastamista. On muodostettava yhteinen ymmärrys siitä,
 - mitä tavoitteet tarkoittavat konkreettisesti toimenpiteinä (tietoa, selvityksiä ja yhteistä strategiaa),
 - millaisia kytkentöjä ratkaisuilla on ja
 - minkä aikajänteen tavoitteista puhutaan
- valtion näkemys kehittämisestä erityisesti logistiikka ja rata-asiat osana elinkeinoelämän kehittämistä.

3. Kokonaisuuden rajaaminen

- Tarvitaan ongelmakohteita laajempien kokonaisuuksien ja eri aikaskaalojen tarkasteluja, jolloin syntyy enemmän vaihtoehtoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.
- Lisäksi tarvitaan lyhyen aikavälin toimista sopimista.
 - Maankäytönsuunnittelun aikajänne on yrittäjien/ongelmien kokijoiden näkökulmasta aivan liian pitkä.

1. Yhteistyöprosessin järjestäytyminen

- Jonkun on otettava yhteistyöprosessin vetovastuu ja perusteltava roolinsa.
- Vetovastuullisen on tunnistettava olennaiset tahot. Olennaisen tahon tunnusmerkkejä:
 - alueeseen liittyvä intressi
 - valta ja/tai resurssit toteuttamiseen.
- Vetovastuullisen on saatava olennaiset tahot mukaan yhteistyöprosessiin.
- Organisaatioiden ja suunnittelutasojen sisäinen tiedonvaihto

2. Yhteistyön ohjelmointi ja kytkentä päätöksentekoon

- Työohjelma vuorovaikutusosioineen
- Hyväksi havaittuja yhteistyöprosesseja: kaavaprosessit ml. maakuntakaava, MAL-yhteistyö, kasvusopimukset
- Osallistamismenetelmien kehittäminen on tärkeää, muodollinen lausuntomenettely ei riitä

Hankkeen arviointia

Prosessi

Onnistumisia

- Kohteiden yhteiset työpajat lisäsivät ymmärrystä omasta ja muiden kohteista.
- Yhteisen kehittämisen prosessi kehittyi työpajoissa.
- Ideatehdas-verkkotyöskentely tuotti lisäarvoa.

Kehittämisaikajatuksia

- Väljempi aikataulu voisi mahdollistaa laajamittaisemman osallistumisen, jolloin osapuolet hyötyisivät enemmän.

Ilmastovaikutukset

- Hanke tähtää **liikenteen ja maankäytön hyvään yhteissuunnitteluun**, jonka tulokset vaikuttavat toteutuessaan myönteisesti päästökehitykseen.
- Ehdotettu **kaupunkiseututasoinen** jatkuva yhteistyö mahdollistaa ratkaisujen kokonaisoptimoinnin ilmastonäkökulmasta paremmin kuin kuntakohtainen tarkastelu.

